РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на земеделието и храните
Българска агенция по безопасност на храните

ПЕРИОДИЧЕН БЮЛЕТИН

по

растителна защита

за периода до 30 септември 2023 година



СОФИЯ, 2023

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Реколта 2023 - 2024 г.

Агротехнически дейности: Подходящо сеитбообращение

Спазването на подходящо сеитбообращение води до намаляване плътността от вредители в почвата и на растителните остатъци - видовете базично и кореново гниене, почвообитаващи неприятели. При неспазването му масово се намножават житни бегачи, житари, червено житно комарче, житни цикади, пшеничен трипс, житни мухи, житни стъблени и листни оси, житна стъблена нощенка и др. При монокултурно отглеждане на есенници, житният бегач нанася сериозни повреди и се налага използването на химични средства. Този неприятел не представлява опасност, ако не се засяват житни след житни. Най-подходящи предшественици са бобовите култури и по-специално - люцерната и детелината. Могат да се използват като добри предшественици още рапица, слънчоглед, тютюн, зеленчукови култури от сем. Тиквови (тикви, дини, пъпеши). Неправилното сеитбообръщение е предпоставка за трайно настаняване на устойчивите и слабо чувствителни на хормоноподобни хербициди видове - лайка, лепка, видовете подрумче, див мак и др., както и увеличаване на площите в страната, заплевелени с едногодишните житни плевели като див овес, лисича опашка, ветрушка, пиявица и др.

Добра обработка на почвата

Да е съобразена с вида на предшественика, за да се осигури качествена сеитба, дружно поникване и развитие на по-устойчиви на вредители растения. При дълбоката оран се заравят и по-бързо се минерализират растителните остатъци, регулира се плътността на редица неприятели, както и степента на заплевеляване с коренищни и кореново-издънкови плевели. При заплевеляване с многогодишни плевели предсеитбената обработка да се извърши на 20-22 см, а при силно засушаване на 15 -16 см. Обработките да се правят с плуг или култиватор с подрязващи органи, а не с дискови оръдия или фрези. До сеитбата да се извърши култивиране или дисковане, за да се унищожават периодично новите издънки от плевелите. Численността на житните мухи, пшеничният трипс, житните бегачи, житните бълхи и цикади, обикновената полевка и др. се увеличава при минималните обработки на почвата и директни сеитби. След прибирането на реколтата е необходимо площта да се изоре на 20-25 см. Това важи и за площи, силно заплевелени с едногодишни житни плевели.

Избор на сорт

Да не се допуска отглеждането само на един сорт в земеделското стопанство и на големи площи. Да се засяват най-малко 2-3 сорта с различна устойчивост към болести и различна продължителност на вегетационния период.

Срокове на сеитба

Те имат важно значение в успешната борба с вредителите. При много ранна сеитба, съчетана с влажна и топла есен има опасност от прерастване на посевите, преди настъпване на зимата и по-

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

силно нападение от кореново гниене, ръжди, брашнеста мана, вирусни болести, житни мухи, листни въшки, цикади, ларви на житен бегач, полевка. Късните посеви са по-слаби и сравнително трудно понасят неблагоприятните метеорологични условия през зимния период, като нараства вероятността от измръзване, изтегляне и недобро гарниране на засетите култури. Оптималния срок на сеитба за Северна България е от 25 септември до 15 октомври, а за Южна България от 1 до 20 октомври.

Сеитбена норма и дълбочина на засяване

Продуктивността на посевите се определя от гъстотата на сеитба. Сеитбената норма трябва да бъде съобразена с едрината на семената, сортовите особености и възможностите за братене. Посевите са добре гарнирани и по-слабо се нападат от житни мухи, житни стъблени оси, вредна житна дървеница, житни цикади, листни въшки и др., при оптимална сеитбена норма. Разредените и изостанали в развитието си посеви се нападат от листни въшки и цикади. По-гъстите посеви са нападат по-често от брашнеста мана, ръжди, кореново гниене и др. Растенията поникват бързо и дружно при оптимална дълбочина на сеитба (5-6 см), което намалява повредите от почвени патогени по семената и кълновете. При по-дълбока сеитба поникването е забавено, неравномерно, кълна остава по-дълго в почвата и се напада в по-голяма степен от почвени патогени и неприятели. По-плиткото засяване не позволява да се образува добра коренова система и растенията остават по-податливи на измръзване и изтегляне.



Видова и сортова структура

Подборът на отглежданите сортове има съществено значение за степента на нанесената повреда и за стопанската вреда. В зависимост от почвено-климатичните условия, за всеки район се подбират най-подходящите сортовете. Отглежданите сортове трябва да бъдат не само високопродуктивни и адаптивни към месните условия, но и устойчиви или толерантни към септориози, ръжди, брашнеста мана и др. За сеитба трябва да се използват само първокачествени семена от апробирани семепроизводствени посеви. Недопустимо е да се използва за посев семе от общи посеви с неизвестно здравно състояние.

✉ Гр. София, 1606, бул. ”Пенчо Славейков” № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg
☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

Балансирано торене

В зависимост от запасеността на почвата да се тори с азот, фосфор и калий, за да се осигури развитието на здрави, по-устойчиви на болести растения. Едностранното азотно торене повишава чувствителността на растенията към брашнеста манна и видове ръжди, базично и кореново гниене и други болести, както и от нападение от листни въшки, житни пиявици, житни мухи, житни стъблени и листни оси, пшеничен трипс и др. неприятели. Най-точно торовите норми могат да бъдат определени след почвен анализ.

Растителнозащитни дейности:

Третиране на семената за посев

Качественото третиране на семената за посев с фунгицид преди сеитбата е задължително мероприятие, което ще намали първоначалното количество от патогени и ще ограничи развитието на редица опасни болести, които се пренасят със семената - твърда, праховита главня и фузариоза по пшеницата, праховита главня и ленточна болест по ечемика. Необходимостта от третиране се установява чрез лабораторен анализ, на базата на който се избира подходящ продукт. Третирането да се извършва само с изправна, специализирана техника, която да осигури:

➤равномерно разпределение на работния разтвор върху семето и добро качество на покритие;

➤точно дозиране на разтвора, което води до икономия на продукт;

➤висока производителност и срочно извършване на третирането;

➤по-голяма безопасност за здравето на работниците, извършващи третирането на семената;

➤забранено е ръчното третиране, чрез “лопатиране”.

Третирането на семена да се извършва от лица, които притежават сертификат по чл. 83 от Закона за защита на растенията, с право да използват продукти за растителна защита от професионална категория на употреба и под контрола на лице с висше образование в областта на аграрните науки, с професионално направление "Растителна защита" или "Растениевъдство".

Твърда (обикновена, мазна) главня /*Tilletia foetida* (syn. *T. levis*)/

Проявлението на болестта се наблюдава след фаза цъфтеж на пшеницата, под формата на сивозеленикаво оцветяване, като растенията изостават в развитието си. Характерни са по-рехавите класове, отворени плеви и широко разперени осили, а зърната са по-издути и по-тъмнозелени, в сравнение със здравите. При узряване зърната покафеняват, по-дребни са, закръглени, без характерната надлъжна бразда по тях.



✉ Гр. София, 1606, бул. ”Пенчо Славейков” № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

Те са превърнати в соруси, от които при натиск излиза черна, главнива маса от телиоспори, които издават миризма на развалена риба, поради съдържащото се в тях вещество триметиламин. По време на жътва главнивите зърна се разрушават и разпрашават и попадат върху семенната обвивка на здравите зърна. При сеитбата, с поникването на семената покълват и телиоспорите и заразяват младите пониции. Ако семената се засеят нетретирани загубите може да са значителни.

Праховита главня /*Ustilago tritici; Ustilago nuda*/



След поникването заразените растения изпреварват в развитието си здравите, а през пролетта растежът им се редуцира и във фенофаза изкласяване те са по-ниски от здравите. Признаците на болестта се наблюдават по време на изкласяване, когато от влагалището на флагелния лист се показва изцяло разрушен и превърнат в черна главнива маса клас. В началото класът е покрит с фина сребриста и прозрачна ципа, която по-късно се разкъсва и телиоспорите се разпрашават, разнасят се от вятъра и заразяват, а оголеното вретено на класа остава да стърчи. По време на цъфтежа спорите попадат върху близалцата, покълват и образуват хифи, които се разрастват и достигат до щитчето и зародиша на формиращото се зърно. Това не пречи на нормалното нарастване и наливане на зърното. По време на неговото узряване стените на хифите се удебеляват и преминават в състояние на покой. Устойчиви са на неблагоприятни условия и остават жизнеспособни повече от 3 години. Праховитата главня се развива интензивно при сравнително хладно и влажно време - фактори които удължават цъфтежа.

Ленточна болест по ечемика /*Pyrenophora graminea = Drechslera graminea*/



Болестта може да се прояви още през есента върху отделни растения, но типичните симптоми се наблюдават през пролетта. Върху листата, от основата към върха се развиват светложълти ивици, които постепенно се удължават между жилките и се сливат. В периода на изкласяването ивиците покафеняват, листата изсъхват и се нацепват по дължина. При влажно време се покриват със саждив налеп. Част от болните растения загиват преди изкласяване, а друга част изкласяват, но класовете са стерилни. По време на цъфтежа и наливане на зърното върху петната се образуват спори, които се разсейват и покълват върху класа. Мицелът на гъбата се развива дифузно между плевите и семенната обвивка, като по-късно се образуват спори (геми) с дебели стени, които осъществяват първичните заразявания на младите растения. Ниската температура и влага при поникването на семената удължават покълването и благоприятстват заразяването с патогена.

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

Фузарийно кореново гниене /*Fusarium graminearum*/



При сеитба на заразени семена те не покълват или по кълновете и пониците на младите растения се развива светлокафяво гниене, в резултат на което растенията загиват и посевите се резреждат. В периода на изкласяване основите на стъблата, подземните възли и корените потъмняват и почерняват. Върху нападнатите органи се развива бял до розов плесенов налеп, а тъканите се оцветяват светлочервено. Болните растения образуват малък клас, с недоизхранени и спарушени зърна. При силно нападение се развива белокласие. Топлото и умерено влажно време благоприятстват появата на болестта. Развитието на патогена се ограничава при спазване на правилно сеитбообращение и унищожаване на растителните остатъци. Гъбата се запазва като мицел в растителните остатъци и семената. Склероциите са другата форма на заразата в почвата.

Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/



Неприятелят развива от 5 до 8 поколения, като всяко от тях има четири възрасти. Числеността съотношение на отделните възрасти е важен показател за жизнеността на популацията. Динамиката на размножаването се определя от абиотичните, биотични и антропогенни фактори. Размножителният Важно е с предимство да се наблюдават новозасятите посеви с есенници, които са в съседство на крайпътните ивици, каналите, люцерните, ливадите и овощните градини, откъдето полевката мигрира да търси за храна свежа листна маса. Необходимо е извършване на редовни обследвания за оценка плътността и състоянието на популациите на полевката. При силно заплевеляване на стърнищата, както и при неизвършване на навременна и качествена дълбока оран, която да разруши колониите на вредителя, популационната плътност на неприятеля се увеличава.

Превантивни мерки за въздействие и влошаване на условията за съществуване на полевката и за регулиране плътността ѝ са:

- дълбока оран за разрушаване на гнездата;
- силно нападнатите стърнища да не се засяват през есента, а да се оставят да зимуват като угар;
- по-силно нападнатите полета да се засяват възможно по-късно;
- да не се засяват рапица и есенни житни в площи, граничещи със силно нападнати люцерни и пустеещи земи.

Борбата срещу полевката да се изведе, чрез залагане на регистрирани отровни примамки, при установен праг на икономическа вредност - над 2 броя активни колонии на дка.

<u>Забележка:</u> За опазване на околната среда от замърсяване, натравяне на птици, полезен дивеч и селскостопански животни, готовите примамки да се залагат в обитаемите ходове, като отворите да се притъпкват. Площното разхвърляне на примамки е забранено.

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

Обикновен житен бегач /Zabrus tenebrioides/



На площи с регистрирано нападение от житен бегач и повисока плътност от предходни години и особено при монокултурно отглеждане е необходимо семената за посев да се обеззаразят с подходящ инсектицид, за да се опазят в началните фази от развитието им. Неприятелят се намножава масово при благоприятни климатични условия и монокултурно отглеждане на житните и може да унищожи голяма част от поникващите есенници, като предизвика тяхното разораване и презасяване. Излюпените ларви издълбават в почвата вертикални ходове, с гладки стени, на дълбочина до 40 cm и започват да се хранят с листата на растенията. Обикновено излизат на повърхността нощем и придърпват листата в ходовете си, където ги сдъвкват, за да изцедят сока им. Надъвканите листа са силно накъдрени и наподобяват дреп от коноп (кълчища). Растенията в началните стадии от развитието си загиват, а в по-късна фаза са със силно забавен растеж. Повредата е на хармани в житния посев. При по-топли зими ларвите не прекъсват храненето си и нанасят големи повреди на есенните житни култури. В райони с регистрирано нападение и при монокултурно отглеждане **е задължително третиране на семената с разрешени за целта инсектициди - гаранция за ефикасен контрол върху неприятеля, в най- ранна фаза от развитието на културата.**

Химичният контрол се провежда при достигане на плътност над **прага на икономическа вредност - 3 ларви/м^2**. Едновременно с ларвите на житния бегач се унищожават и листните въшки, житните мухи, житните бълхи, цикадите и др. неприятели.

Борба с плевелите

Борбата с плевелите гарантира до голяма степен високите добиви и качеството на зърното при пшеницата и ечемика. Освен болестите и неприятелите, плевелите са едни от най-вредните фактори при отглеждането на есенно-житните култури. Ежегодно се увеличават площите, заплевелени с див мак, видовете ралица, лепка, лайка, видовете подрумче и др. Увеличава се и частта на многогодишните плевели – поветица и паламида (кореновоиздънкови) и коренищните – пирей, троскот, балур.

Целта на добрата растителнозащитна практика е да се унищожат поникващите и широко разпространени плевели чрез най-подходящите хербициди, внесени навреме. При спазване на препоръките за правилна обработка на почвата, срок на сеитба и сеитбените норми, балансирано минерално торене, се създават условия за добре гарнирани и конкурентни посеви по отношение на плевелите.

Борбата с плевелите в есенно-житните посеви е най-ефикасна когато се проведе наесен с почвени хербициди. Често различни причини—неблагоприятни метеорологични условия или субективни фактори, не позволяват това мероприятие да се проведе наесен. Заплевеляването на житните култури преди началото на „вретенене” се отразява отрицателно върху добива, защото посевите се прореждат и се създават условия за вторично заплевеляване.

✉ Гр. София, 1606, бул. ”Пенчо Славейков” № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

РАПИЦА

Борба с плевелите



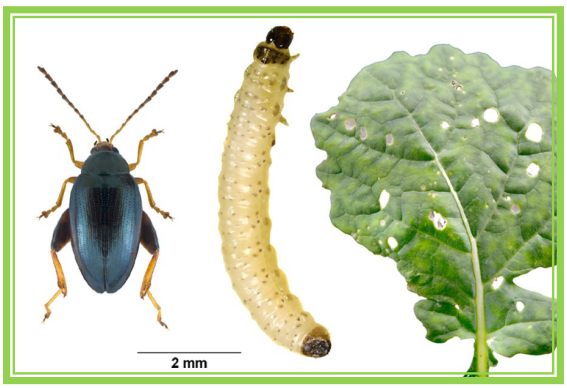
Плевелите са силни конкуренти на рапицата и заплевеляването води до намаляване на добива, като понякога може да се стигне до разораване на посевите още през есента или рано през пролетта, понижаване зимоустойчивостта на културата. Най-опасни и широко разпространени плевели в рапичните посеви са полският синап и дивата ряпа. Много често се срещат и видовете райграс, обикновен щир, мъртва коприва, подрумче, лепка, видовете ралица, полски мак, великденче и други. Есенното третиране с хербициди има голямо предимство пред пролетното, защото рапичните растения се освобождават навреме от конкуренцията на плевелите по отношение на светлина, вода и хранителни вещества. Хербициди могат да се внасят преди сеитба на рапицата с инкорпориране, след сеитба преди поникване и през вегетацията. За да проявят напълно действието си почвените хербициди се нуждаят от обработена до градинско състояние почва и достатъчно почвена влага. Засушаването намалява ефективността им.

Установяване на неприятели

За установяване появата и наличието на неприятели в рапицата през есента могат да се използват жълти водни капани. Те се поставят в посевите в периода на поникване на рапицата, от пет до десет дни след нейната сеитба. При поставяне на капаните да се вземе под внимание следното:

- Капаните са жълти панички, както цвета на рапицата, с кръгла или продълговата форма.
- Паничките се пълнят до половината с вода и към нея се прибавя прилепител (веро), за да не могат насекомите да избягат. Под ръба на паничката да има отвори, за оттичане на течността при дъжд.
- Капаните се разполагат върху почвената повърхност, на около 20м навътре в посевите и се проверяват на равни интервали от време, най-добре около обяд.
- При топло и слънчево време се улавя най-голямо количество насекоми, а най-малко при студено и дъждовно време

Рапична стъблена бълха /*Psylliodes chrysocephalus*/



Рапичната стъблена бълха е постоянен и сериозен вредител по маслодайната рапица. Неприятелят развива едно поколение годишно и зимува като яйце, ларва и възрастно насекомо. В началото на месец септември възрастните бръмбари излизат от състоянието си на лятна диапауза и започват усилено да се хранят. Неприятелят може да увреди още непоникналите кълнове на рапицата, а четири-пет отвора на лист обикновенно са фатални за младите растения. Възрастните са най-активни привечер и през нощта. През деня се крият под бучките пръст и под долните листа на растенията.

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

СЛЪНЧОГЛЕД И ЦАРЕВИЦА

Фенофази:

Слънчоглед: BBCH (80/89-99) „Начало на зреенето: семената от външната третина на питата са тъмни и твърди, външната страна на питата е все още зелена"/ „Пълна зрялост: семената от вътрешната третина на питата са тъмни и твърди, външната страна на питата е кафява, прилистниците са окапали, семената съдържат около 85% сухо вещество" - „Прибран продукт"

Царевица: BBCH (83-89) „Ранна восъчна зрялост: съдържанието на зърната е меко с около 45% сухо вещество" - „Пълна зрялост: зърната са твърди и лъскави, съдържанието на сухо вещество е около 65 %"

Основни вредители за периода:

- **Царевичен стъблопробивач /*Ostrinia nubilalis*/**
- **Западен царевичен коренов червей /*Diabrotica virgifera*/**
- **Памукова нощенка /*Helicoverpa armigera*/**
- **Листни въшки /сем. Aphididae/**
- **Ливадна пеперуда /*Loxostege sticallis*/**

Царевичен стъблопробивач /*Ostrinia nubilalis*/



Нарасналите гъсеници дълбаят тунели в дръжките на кочаните и в самите кочани. Повредените растения полягат или се пречупват много лесно около отвора, направен от гъсеницата. При повреда в дръжката на кочана или непосредствено под него, загубите при механизирано прибиране са от падналите на земята кочани, вследствие на повредата. През есента, след като завърши развитието си, гъсеницата запушва изходите от двете страни с „тампони" от огризките от стъблото. Неприятелят зимува в стъблата на царевицата и не може да презимува на открито или в почвата.

През месец август в цялата страна е отчетена вредна дейност на ларвите от второ поколение на неприятеля. Установената популационна плътност е под ПИВ. В областите Варна, Видин, Кюстендил, Добрич, Плевен, Сливен, Търговище и Шумен през периода са установени от 5 до 20% нападнати растения с по 1-2 повреди на растение (под ПИВ).

Западен царевичен коренов червей /*Diabrotica virgifera virgifera*/

В по-голямата част от страната плътността на възрастните на неприятеля е ниска. В областите Бургас и Кюстендил, отчетеното нападение е под ПИВ (1-9 бр./уловка/ден/50 дка). Нападение над ПИВ е установено в област Добрич с плътност 40-60 бр./уловка/ден/ 50 дка.

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg

☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

Памукова нощенка /*Helicoverpa armigera*/

Кочаните, повредени от гъсениците на неприятеля, по-силно се нападат от фузариоза. В по-голямата част от страната нападението от ларви на второ поколение е слабо. В областите Варна, Видин, Кюстендил, Плевен, Търговище и Шумен са установени 2-20 бр. ларви върху единични растения, което е под ПИВ. В област Пазарджик е установен летеж на пеперуди от трето поколение.

Ливадна пеперуда /*Loxostege sticallis*/



Неприятелят развива три поколения годишно. Най-големи щети нанасят гъсениците то трето поколение, които са и най-многобройни. Повреди нанасят гъсениците, които отначало оплитат листата с тънки копринени нишки и ги скелетират, след втора възраст ги изяждат напълно, като остават незасегнати само централните жилки.

В периода 31.07 - 05.08.2023 г. е констатирано начало на летеж на пеперудите от трето поколение в София област. От 01.08.-11.08.23 г. е отчетено яйцеснасяне в АЕР Ихтиман, а от 18.08. се наблюдава начало на излюпване на гъсениците от трето поколение. Нападнати са 0,220 хил. ха слънчоглед. В област Добрич, в резултат на продължителното засушаване, липсата на цъфтяща растителност и други фактори са установени само единични яйца и гъсеници в посеви с люцерна и слънчоглед.

КАРТОФИ

Фенофази:

BBCH (81-89) „Плодовете от първото плодообразуване са зелени все още, а семената са светло оцветени (главно стъбло)" - „Плодовете от първо плодообразуване се сбръчкват, семената потъмняват" *за късни сортове*

BBCH (97-99) „Листата и стъблата загиват, стъблата покафеняват и изсъхват" - „Готов продукт за прибиране" *за средно-ранни сортове*

Основни вредители за периода:

- **Колорадски бръмбар /*Leptinotarsa decemlineata*/**
- **Зимен сив червей /*Agrotis segetum*/**
- **Картофен молец /*Phthorimaea operculella*/**
- **Листни въшки /сем. Aphididae/**
- **Картофена мана /*Phytophthora infestans*/**
- **Кафяви листни петна /*Alternaria solani*/**

Колорадски бръмбар /Leptinotarsa decemlineata/

Неприятелят развива от едно до три поколения годишно. Зимува като възрастно насекомо в почвата на дълбочина 20-30 см. През изминаващия вегетационен сезон третирани срещу колорадски бръмбар са 6,485 хил. ха от един до пет пъти.

Картофен молец /Phthorimaea operculella/



През месец август в област Благоевград са отчетени 6-9 бр. на феромонови уловки за седмица. В област Кюстендил е отчетен изключително слаб летеж на неприятеля от трето поколение - до 6 бр. на феромонови уловки за седмица и по изваденитe картофи - до 3% повредени клубени, като през месец август там не са провеждани третирания срещу неприятеля. В област Пазарджик продължава масовия летеж на неприятеля в заложените феромонови уловки.

Зимен сив червей /Agrotis segetum/

Наблюдава се слаб летеж в област Благоевград, където са установени са 7 бр. на феромонови уловки за седмица. В област Кюстендил има до 5% повредени клубени от подземни нощенки при картофи отглеждани в силно песъчливи почви. Не са извършвани химични третирания през месец август.

Картофена мана /Phytophthora infestans/



Повредите по клубените са по-големи на леки почви. Клубените се заразяват в периода преди или след изваждането. При нашите условия патогенът презимува в заразените клубени, които са основния източник за разпространението на заразата на полето. При влажни условия в периода на съхранението болните клубени се колонизират от вторични паразити, причинители на различни видове мокро гниене. При сухо време се мумифицират.

В област Благоевград до края на месец август са отчетени 3-7 критични периода на картофена мана с продължителност от 5 до 9 дни за различните агроекологични райони. Запазва се слаба степента на нападение от патогена в област Пазарджик и 10-15% нападнати листа в София област.

Кафяви листни петна /*Alternaria solani*/



Признаците върху клубените са под формата на едри, закръглени, рязко вдлъбнати кафявосиви петна, които предизвикват напукване на тъканите. Под петната има ивица от червеникавокафява до тъмнокафява тъкан, проникваща на дълбочина до 1 см. При силно нападение се наблюдава спаружване и засъхване на клубените, а при влажни условия— загниване вследствие на вторично заразяване.

В област Пазарджик, степента на нападение от патогена продължава да е слаба. Петна по листата и по-горните етажи на растенията се наблюдават в област Благоевград, като степента на нападение е 5%. В София област има 10-15% нападнати растения с единични петна по листата.

СЕМКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Фенофаза:

Ябълки и круши: BBCH (77-89) „Плодовете са достигнали около 70% от окончателната си големина" - „Консумативна зрелост: плодовете са с типичния си вкус и твърдост"

Основни вредители за периода:

- **Ябълков плодов червей /*Laspeyresia pomonella*/ = /*Cydia pomonella*/**
- **Червен овощен акар /*Panonychus ulmi*/**
- **Кръгломинираща молец /*Cemiostoma scitella* /= /*Leucoptera malifoliella*/**
- **Калифорнийска щитоносна въшка /*Quadraspidiotus perniciosus*/**
- **Бяла американска пеперуда /*Hyphantria cunea*/**
- **Струпясване по ябълката /*Venturia inaequalis*/**
- **Брашнеста мана по ябълката /*Podosphaera leucotricha*/**
- **Късно кафяво гниене /*Monilinia fructigena*/**

Ябълков плодов червей /Laspeyresia pomonella/ = /Cydia pomonella/



След като завършат развитието си, гъсениците от второ поколение напускат плодовете и отиват в местата на зимуване — под старата напукана кора на стъблата и дебелите клони на по-възрастните дървета, в почвата, близо до повърхността, непосредствено до стъблата на нискостъблените дървета. Плътността на неприятеля в страната остава устойчиво висока. Наблюдава се вредна дейност на гъсеници от второ поколение, изхранване на гъсениците и спускане в местата за зимуване.

Отчетена е плътност около и над ПИВ в наблюдаваните овощни градини в областите: Благоевград (4-5% пресни вгризвания в плодовете от гъсеници второ поколение), Кюстендил (1-3% пресни вгризвания), Сливен (4-6% пресни вгризвания), София област (5-15% пресни вгризвания), Търговище (2-5% пресни вгризвания). Установена е плътност под и около ПИВ в областите: Варна (0,5-1,5% пресни вгризвания), Ловеч (0-1%), Монтана (1-1,5%), Плевен (0,8-1% пресни вгризвания), Пазарджик (1-2% пресни вгризвания), Стара Загора (1-1,5% пресни вгризвания).

Червен овощен акар /Panonychus ulmi/

През месец август е установено развитие на смесени популации от летните поколения на неприятеля в област Благоевград. Установена е плътност над ПИВ в област Бургас - 4-5 подвижни форми на лист. В областите Пазарджик и Кюстендил отчетената плътност е под и около ПИВ. В област Пловдив, в резултат от силно нападение, се наблюдават масови прояви на бронзовост.

Кръгломинираща молец /Cemiostoma scitella/ = /Leucoptera malifoliella/

Не е констатирано повишаване на популационната плътност и разширяване ареала на разпространение при развитие на трето и четвърто поколение на неприятеля в областите с констатирано нападение от предходните години. Развитие на трето поколение се наблюдава се в областите Бургас, Пазарджик и Стара Загора.

Калифорнийска щитоносна въшка /Quadraspidiotus perniciosus/



През месец август е установено развитие и вредна дейност на второ поколение на неприятеля. Отчетена плътност от 1-2 бр. нападнати плодове има в област Варна, 0-8 % плодове с щитчета в област Кюстендил. В стари овощни граници в областите Пазарджик и Пловдив се наблюдава плътност над ПИВ.



Бяла американска пеперуда /*Hyphantria cunea*/

В условията на нашата страна видът развива 2 и частично 3-то поколение. Зимува като какавида в пукнатините на кората или в различни други, съседни на нападнатите дървета укрития. Излюпилите се гъсеници оплитат общи паяжинести гнезда и живеят в тях. При по-силни нападения оплетените гнезда се обединяват и може да обхванат целите дървета. Второто поколение на неприятеля е много по-опасно и с много по-голяма численост. Гъсениците от последните възрасти напускат паяжинните гнезда и се разселват поединично по цялото дърво, което вече е силно повредено. При голяма плътност и липса на храна гъсениците нагризват и плодовете на крушите, ябълките и сливите. Гъсениците се хранят до септември, след което видът какавидира и изпада в диапауза.

През периода има вредна дейност на гъсеници от второ поколение на неприятеля и начало на какавидиране. В област Пазарджик през настоящата година е регистрирана по-ниска плътност и вредоносна дейност от гъсеници от второ поколение на неприятеля, в сравнение с 2022 г. Запазва се плътността в общините: Марица, Съединение и Раковски в област Пловдив.

Струпясване по ябълката /*Venturia inaequalis*/



Силно нападнатите плодове обикновено се деформират, напукват и често преждевременно окапват. По напълно оформените плодове преди узряването се образуват много малки, трудно забележими петна, които по време на съхранението се разрастват в едри струпеи.

При силно нападение от струпясване вредата е много сериозна, като може да се стигне до пълна загуба на реколтата. При ненавременна и нередовна растителна защита повредите от струпясване по плодовете могат да достигнат до 90-95%. Болестта влияе както върху продуктивността, така и върху адаптивността на дърветата, като понижава тяхната студоустойчивост.

През периода се наблюдава нападение по плодовете в областите: Благоевград (5% с 2-5 бр. петна по плода), Варна (3-6%), Търговище (0-5%), Ловеч (0-1%) и Сливен (3-5%). В областите: Бургас и Монтана степента на нападение е ниска; средна степен на нападение по плодовете има в област Кюстендил.

Брашнеста мана по ябълката /*Podosphaera leucotricha*/



През втората половина на лятото по листата и върховете на леторастите се появяват многобройни, ъгловати, хлоротични, локални петна, покрити от долната страна с брашнест налеп. Нападнатите листа се деформират силно, а при висока плътност некротират и опадват. При откриване на първи петна до привършване на вторичния растеж се пръска, като се следят карантинните срокове и сроковете за беритба на плодовете. За да се намали заразата от патогена за следващата година, е необходимо да се изрежат и изгорят нападнатите леторасти.

В област Благоевград е отчетено нападение от първа степен с до 5% нападнати леторасти. В областите Враца и Монтана се наблюдава слаба до средна степен на нападение, слаба степен на нападение в областите Кюстендил, Пазарджик и Сливен; 0,5-8% нападение е отчетено в област Силистра, 0-1% нападение - в област Ловеч и 5-10% нападение - в София област.

Късно кафяво гниене /*Monilinia fructigena*/

В областите Благоевград и София област се наблюдава нападение по плодовете от 5 до 14%, а в област Плевен – нападението е до 3%. Слабо нападение по клонки и плодове е констатирано в област Кюстендил.

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Фенофаза:

Сливи: BBCH (85-87/89) „Оцветяването се развива" - „Беритбена и консумативна зрелост"

Праскови: BBCH (87-91) „Беритбена зрелост" - „Растежът на леторастите е приключен; листата са наситено зелени"

Кайсии: BBCH (91) „Растежът на леторастите е приключен; листата са наситено зелени"

Основни вредители за периода:

- **Тетранихови акари /сем. Tetranychidae/**
- **Петниста дрозофила /*Drosophila suzukii*/**
- **Сливов плодов червей /*Laspeyresia funebrana*/ = /*Grapholita funebrana*/**
- **Източен плодов червей /*Grapholitha molesta*/**
- **Прасковен (клонков) молец /*Anarsia lineatella*/**
- **Черничева щитоносна въшка /*Pseudaulacspis pentagona*/**
- **Брашнеста мана по прасковата /*Sphaerotheca pannosa*/**
- **Късно кафяво гниене /*Monilinia fructigena*/**

Тетранихови акари /сем. Tetranichydae/

Трайното засушаване и високите температури създават предпоставки за намножаване и прояви на повреди от тетранихови акари. В област Благоевград е отчетена висока плътност по сливите - 5-8 бр. на лист, което е над ПИВ. Установено е намножаването на акарите и в черешови насаждения в областите Кюстендил и Пловдив, а в област Благоевград плътността им е достигнала до 40-68 бр. подвижни форми на един лист.

Източен плодов червей /Grapholita molesta/



Гъсениците на източния плодов червей от второ и следващите поколения се вгризват в плодовете, обикновено около дръжката, в места, където плодовете се допират, и се хранят с вътрешността им. Нападнатите плодове запазват външния си вид, но месестата им част е повредена. Гъсеницата не повреждa семената на плода. Повредените плодове окапват преждевременно.

Приключи развитието на второ поколение от неприятеля. Масово излюпване и вредна дейност на гъсениците от трето поколение е констатирано в цялата страна. Не са допуснати щети с икономическо значение.

Прасковен клонков молец /Anarsia lineatella/



Пеперудите от трето поколение започват да летят през август. Имагинирането им завършва към средата на октомври. Те снасят яйцата си по кората, обикновено в основата на клонките и около разклоненията им, между люспите и в основата на листните пъпки и по-рядко по плодните пъпки. Излюпените гъсеници в началото се хранят по плодовете или във вътрешността на пъпките, след което отиват в местата на зимуване.

Отчетена е вредна дейност на гъсениците от трето поколение. Проведените третирания са комбинирани с тези срещу източен плодов червей.

Черничева щитоносна въшка /Pseudaulacspis pentagona/



Ларвите от първо поколение на неприятеля се излюпват през май, от второ - в края на юли - началото на август, а от трето - в края на септември - началото на октомври. Възрастните насекоми от трето поколение зимуват. При масова поява кората на дърветата добива бял цвят от щитчетата на въшките. По плодовете се заселват най-често по дръжките.

През месец август има нанесени повреди от ларвите на трето поколение в област Благоевград, където е отчетена висока плътност над ПИВ (70-105 бр./100 см клонка).

Петнистокрила дрозофила /Drosophila suzukii/



Неприятелят може да развие от 3 до 7 поколения годишно, а жизненият цикъл завършва за 10 дни при наличие на оптимални условия. Активна е при температури над 10°C. Възрастните индивиди достигат полова зрелост 1-2 дни след имагинирането, а продължителността на живота им е до 301 дни. Снасят само в зазряващите плодове. Една женска снася от 7 до 16 яйца на ден, поединично в плод, но при висока популационна плътност - и повече яйца. Цялото развитие на ларвите протича в плода.

След снасяне на яйцата се наблюдават малки отвори и дихателни тръбички. При храненето си предизвикват леко вдлъбване на плода около мястото на снасяне на яйцето. В рамките на два дни плодовете започват да се деформират и изкривяват.

В поставените уловки за дрозофила с оцет и вино, в сливови градини в област Кюстендил са отчетени средно 14 бр. мухи на уловка за 10 дни. До момента не са отчетени повреди по плодовете на сливите. От наблюденията, провеждани предходни години е установено, че през месец август плътността на дрозофилата намалява и през месеците септември и октомври отново се повишава.

Сливов плодов червей /Laspeyresia funebrana/=/Grapholita funebrana/



За да завършат развитието си гъсениците от второ поколение повреждат от 1 до 3 плода. Повредените плодове окапват преждевременно. Гъсениците правят пашкулите си под старата кора на ствола, по дебелите клони и подпорите, по намиращите се в овощната градинаотсечени клони и др.

През периода продължава изхранването на гъсениците на неприятеля от второ поколение. Отчетена е червивост от 1% в област Плевен, 3% в областите Благоевград, Кюстендил и София област, и до 10% в област Търговище. Постоянен е летежът на пеперуди, във феромонови уловки, където са отчетени от 17-18 бр. пеперуди на феромонова уловка за седмица в областите Кюстендил и Пловдив, до 52 бр. пеперуди на феромонова уловка за седмица в област Благоевград и до 80 бр. пеперуди на феромонова уловка за седмица в София област.

Брашнеста мана по праскова /Sphaerotheca pannosa var. Persicae/

Степента на нападение е слаба. Наблюдава се добра опазеност на реколтата.

Късно кафяво гниене /Monilinia fructigena/

Високите температури и малкото валежи през август ограничиха развитието на патогена при праскови и сливи.

ЛОЗЯ

Фенофаза:

BBCH (81-89) „Начало на узряване: зърната започват да развиват характерните за сорта особености" - „Плодът е готов за беритба"

Основни вредители за периода:

- **Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/**
- **Мана по лозата /*Plasmopara viticola*/**
- **Брашнеста мана /*Oidium tuckeri*/**
- **Сиво гниене /*Botrytis cinerea*/**

Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/



В областите Бургас, Пазарджик, Търговище и Силистра е установено начало на излюпване на гъсениците от трето поколение. Извършени са химични третирания. Гъсениците от трето поколение се хранят със зазряващите и узрели зърна като унищожават месестата част, без да засягат семките. Нагризаните зърна в сухо време засъхват, а във влажно в тях се развива сиво гниене. Третиране срещу гъсениците от трето поколение се извършва при **ПИВ:**

- ***десертни сортове – 7-8 гъсеници на 100 грозда;***
- ***винени сортове - 10-12 гъсеници на 100 грозда.***

Брашнеста мана /*Oidium tuckeri*/, Мана /*Plasmopara viticola*/ и Сиво гниене /*Botrytis cinerea*/

През периода, в цялата страна са извършени химични третирания срещу посочените патогени.







За повече информация ползвайте Бюлетините на Областните дирекции по безопасност на храните!

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Съгласно чл.107, т.3 от **Закона за защита на растенията** *(обн. ДВ бр.61 от 25.07.2014 г.),* се забранява прилагането на продукти за растителна защита чрез въздушно пръскане!

Като изключение от забраната, продукти за растителна защита могат да се прилагат чрез въздушно пръскане само след писмено разрешение, издадено от директора на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ), когато е на лице опасност за растенията и растителните продукти, посочена в чл.109 ал. 1 от Закона за защита на растенията.

Съгласно Закона за пчеларството *(обн. ДВ, бр. 57 от24.06.2003г.):*

Чл. 33. (1) Забранява се употребата на продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция върху земеделски и горски култури, трайни и крайпътни насаждения и медоносна растителност, намиращи се във фаза на цъфтеж и през периода на отделяне на мана.

(2) *(Изм. - ДВ, бр. 8 от 2011 г., в сила от 25.01.2011 г.)* При масово проявление на вредит ели и авиационно третиране на земеделски и/или горски култури, с продукти и/или препарати за растителна защита по ал. 1 в райони, в които има пчелини, собственикът на земеделската и/или горската култура осъществява третирането, след писмено разрешение на областната дирекция по безопасност на храните.

Закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение / Удостоверение за търговия с ПРЗ!

Изготвил:

Нина Герасимова – главен експерт в дирекция РЗККППЗ

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А

☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg